

K ODOLNOSTI OBRANY VŠEVOJSKOVÝCH SVAZKŮ

Neustálé zvyšování palebné a úderné síly pozemního vojska i letectva nepřítel vyžaduje, abychom věnovali zvýšenou pozornost i odolnosti obrany našich vševojskových svazků a útvarů (tj. jejich schopnosti vydržet silné údery nepřítel vedené všemi prostředky a odrazit hromadné útoky tanků a mechanizované pěchoty).

Nejúčinnější prostředky ničení, kterými v současnosti disponuje nepřítel, jsou jaderné zbraně různé ráže a druhu. Armády NATO (zejména USA) jadernou výzbroj neustále zdokonalují, rozšiřují a intenzivně doplňují novou (modernizovanou) bojovou technikou, která se vyznačuje velkým dosahem, vysokou přesností, ničivostí a také značnými plošnými účinky. Naše svazky v obraně budou tak nuceny vzdorovat stále většímu množství vysoce účinných bojových prostředků. Z nich chci dále upozornit jen na

- nové druhy a typy jaderné výzbroje,
- modernizované nebo nové typy tankové techniky,
- různé druhy munice s přesným navedením,
- nově vyvíjené a zaváděné prostředky ničení.

Z nové jaderné výzbroje našeho nepřítel představují hlavní nebezpečí **neutronové zbraně** (neutronové hlavice pro RS Lance a neutronové granáty pro H 203,2 mm), které mohou být ve velkém počtu přidělovány armádním sborům a divizím.

Modernizované nebo nové typy tankové techniky představují další důležitý faktor, jemuž budou vojska v obraně čelit. Požadavek protitankovosti obrany není nový, ale vlivem nasycenosti tankových, obrněných a mechanizovaných svazků nepřítel velkým množstvím moderní obrněné techniky (např. modernizované tanky řady M 60, nové M1 Abrams, BVP M2 v americké armádě a tanky typu Leopard v západoněmecké armádě), u níž je komplexně řešeno zvýšení palebné síly, pancéřové ochrany a pohyblivosti, dostává nové kvalitativní zna-

ky. Na západě považují obrněná vojska za tzv. „další sílu“ po jaderných zbraních a při vedení útočných operací bez použití jaderných zbraní za hlavní údernou sílu.

V munici s vysoce přesným (nebo také koncovým) navedením spatřují západní vojenští odborníci rychlou cestu k pronikavému zvýšení účinnosti palby. I když proklamují, že jde o zbraně, které mají zpevnit jejich protitankovou obranu, je známo, že tyto prostředky mohou použít i v útoku, např. k ničení našich tanků při protiztečích nebo na palebných čarách apod. Zvláštní pozornost věnují munici pro dělostřelectvo ráže 155 mm, které je početně nejvíce zastoupeno v organizaci brigád, divizí a sborů a které se tak vlastně stává protitankovým prostředkem. Pro lepší přehled můžeme tuto munici rozdělit do tří hlavních skupin:

- hlavňové (dělostřelecké) granáty,
- nosné rakety,
- klouzavé letecké pumy.

První generaci **hlavňové munice** (též tzv. poloaktivní munice) představuje americký dělostřelecký granát XM-721 Copperhead, který je v koncové fázi letu naváděn na cíl po laserovém paprsku. Dále jsou vyvíjeny a zkoušeny různé samonaváděcí systémy této munice (druhé generace), označované výrazem „fire and forged“ (vystřel a zapomeň).

Z nových druhů dělostřelecké munice stojí za zmínku i další dělostřelecký granát americké výroby XM-836 SADARM (Sense and Destroy Armor — zjistit a zničit obrněnou techniku) ráže 203,2 mm, který po vystřelení nad tanky uvolní tři kusy submunice klesající na padáčkách a směřované radiolokačními čidly k ničení tanků shora. Obdobnou municí vyvíjejí a zkoušejí i další armády. Těmito prostředky může nepřítel ničit obrněnou techniku rozmístěnou v hloubce bojové sestavy divize.

Dalším důležitým druhem této munice jsou **nosné rakety** s kazetovou hlavicí a samonaváděcí submunicí. Mohou být odpalovány z pozemních zařízení i letadel, zejména proti plošným cílům. Např. víceúčelové raketomety MLRS (zaváděné do výzbroje amerických divizí) mohou používat chemickou nebo různou kontejnerovou munici i se submunicí s koncovým navedením proti tankům.

Klouzavé letecké pumy (převážně americké výroby) jsou ve výzbroji taktického letectva států NATO již několik let a jejich sortiment se neustále rozšiřuje. Jde hlavně o systémy pum s televizním navedením (např. AGM-22 WALLEYE I a II), s infranavedením (systém HOBOS) nebo laserovým navedením (řada PAVEWAY). Tyto prostředky se vyznačují vysokou přesností zásahu malorozměrných cílů.

Z dalších prostředků ničení je třeba věnovat pozornost různým typům zápalných látek (zejména americké velení považuje jejich použití na vojska v obraně za velmi výhodné), binárních chemických zbraní, psychotoxických a fyto-toxických otravných látek a také aerosolových bojových prostředků označovaných zkratkou FAE (Fuel Air Explosive).

Můžeme předpokládat, že nové prostředky ničení bude nepřítel používat v různých kombinacích s těmi, které má ve výzbroji již řadu let. Počet zasazených sil a prostředků nepřítele, způsob a četnost jejich použití, intenzita jejich ničivého působení, časový a prostorový rozmach a další faktory, které rozhodují o výsledcích ničení, se budou v jednotlivých situacích lišit.

V každém případě výsledkem jejich ničivého působení nebudou jen prvotní ztráty a škody vzniklé bezprostředně při napadení, ale i různé druhotné ná-

sledky a také změny fyzikálního prostředí v obranném pásmu divize. Druhotné následky se projeví ve snížených bojových možnostech napadených vojsk a ke změnám fyzikálního prostředí (např. k rozsáhlým požárům, závalům, zamoření ovzduší a terénu) bude docházet především při skupinových jaderných úderech nepřítele. I tyto změny mohou mít krajně negativní vliv na vojska v obraně.

Současně s novými (modernizovanými) bojovými prostředky jsou do útvarů a svazků nepřítele zaváděny stále dokonalejší průzkumné prostředky a prostředky pro řízení palby. Tyto jsou schopny v krátké době získat podklady pro účinnou palbu (od zjištění cíle až po výpočet prvků pro palbu). I tyto prostředky jsou nebezpečné a proto i proti nim musíme hledat účinná opatření.

Na odolnost obrany mají vliv i různé vnitřní faktory a také sousedé. K nepříznivým faktorům můžeme např. zahrnout v daném prostoru nedostatek vlastních jaderných zbraní, dělostřelectva, prostředků PVO, protitankových zbraní a munice, nedostatečnou připravenost vojsk k vedení obrany, velké ztráty, narušení velení, nedostatky v MTZ vojsk apod. Tyto faktory mohou narušovat a ztěžovat organizaci a budování obrany i vedení obranného boje a umocňovat působení těch faktorů, které jsou cílově směřovány k ničení živé síly, palebných prostředků a techniky obránce.

Motostřelecké a tankové divize v obraně tak budou nuceny odolávat celým souborům negativních faktorů různé účinnosti, intenzity, délky trvání a jiných charakteristik. Odolnost jejich obrany bude spočívat především ve vysoké úrovni **ochrany vojsk** (tj. ve schopnosti snižovat účinnost ničivého působení zbraní nepřítele), kterou docílíme dovedným využíváním ochranných vlastností terénu a terénních předmětů, optimálním rozptýlením bojových sestav vojsk, ženíjním budováním obranných postavení, opěrných bodů a dalších obranných zařízení a jejich maskováním. O významu využívání terénu a jeho ženíjních úpravách nechci dále psát, ale chci zdůraznit význam **maskování vojsk**, které se stává důležitým faktorem jejich přežití.

Význam ochrany a maskování vojsk je v tom, že značně zmenšují ztráty. Úplně jim zabránit však nemohou. Navíc musíme počítat s tím, že do obrany přechází divize, která utrpěla ztráty v předchozí bojové činnosti. Tím se snižují i bojové možnosti divize v obraně. Zkušenosti z Velké vlastenecké války ukázaly, že úspěšně mohou splnit bojový úkol jen vojska, která mají dostatečnou **bojovou pevnost** (schopnost pokračovat v plnění úkolů s určitými ztrátami i v podmínkách složité a nebezpečné situace). K tomu potřebují, kromě vysokého morálně politického stavu, disponovat i dostatečně velkou **palebnou silou**, schopnou při vlastních ztrátách oslabovat nepřítele natolik, že se jeho útok zhroutí. Faktor palebné síly je stále významnější a spolu s bojovou pevností vojsk tvoří další kvalitativní prvek odolnosti obrany.

I bojová pevnost má své meze. Vlivem velkých ztrát, které mohou být doprovázeny snížením morálně bojových vlastností vojsk, může dojít k výraznému snížení bojových možností svazků. Toto může trvat kratší nebo delší dobu, podle toho, za jak dlouho dovedou napadená vojska obnovit narušenou bojovou schopnost. Odolnost obrany mohou proto zabezpečit jen ta vojska, která dovedou rychle **obnovit narušenou bojovou schopnost**.

Úroveň odolnosti obrany bude významně ovlivňovat i faktor **času**. S narůstající dobou budování obrany se bude zvyšovat i její odolnost a naopak.

Stručně mohu shrnout, že odolnost obrany vševojskových svazků je nestálá veličina, která závisí na dosažené úrovni ochrany vojsk v obraně, jejich bojové pevnosti, palebné síle, schopnosti obnovy narušené bojeschopnosti a také časových podmínkách pro organizaci a budování obrany.

Dosáhnout vysoké odolnosti obrany nebude jednoduché. Proti komplexu negativně působících faktorů se musíme bránit účinnými opatřeními různého charakteru. Z nich mnohá nezávisí na veliteli a štábech svazků a nemají význam jen pro odolnost obrany, ale pro celkovou odolnost vojsk vůbec. Předpoklady pro vysokou odolnost obrany vševojskových svazků vytváříme již v míru tím, že zabezpečujeme jejich celkovou odolnost. K opatřením, která zvyšují celkovou odolnost, patří např.

- vybavení vševojskových svazků dostatečně odolnou technikou proti soudobým prostředkům ničení, popř. zavádění nových typů, které splní i perspektivní požadavky,

- zdokonalování jejich organizační struktury a zvyšování odolnosti slabých prvků,

- psychologická příprava vojsk na boj, jejich vybavení kvalitními ochrannými prostředky a další.

Další komplex opatření k dosažení vysoké odolnosti obrany bude realizován v průběhu boje. Na něm se budou plně podílet velitelé a štáby všech stupňů. Kvalitu opatření budou přímo ovlivňovat jejich organizační schopnosti, znalosti a tvůrčí využití konkrétních podmínek a také schopnosti podřízených vojsk tato opatření realizovat. K těmto opatřením především patří

- dobrá organizace obrany a vytvoření účinného systému paleb,

- využívání ochranných vlastností terénu a terénních předmětů, optimální rozptýlení bojových sestav a skryté rozmístění živé síly, zbraní a bojové techniky, které zaručí minimální zranitelnost,

- využívání ochranných vlastností bojové techniky,

- ženíjní úpravy terénu, budování odolných obranných objektů a nešablonovité učlenění obrany, budování záložních a klamných postavení, účinné maskování a také pravidelná změna prostorů, využívání přirozených protitankových překážek, rozsáhlé zatarasování, včetně manévru zátarasu,

- dobrá organizace a účinnost PVO,

- realizace aktivních i pasivních opatření REB,

- varování vojsk před hrozcím nebezpečím, včasný manévr z ohrožených prostorů, včasná opatření k odstranění následků napadení a k obnově bojeschopnosti,

- dobře organizovaný a aktivní pozemní i vzdušný průzkum, pevné a odolné velení, spolehlivé týlové zabezpečení vojsk,

- udržování vysokého morálně politického stavu vojsk i v krizových situacích, např. při boji v obklíčení.

Jde vlastně o řadu známých a praxí ověřených opatření, při kterých musíme hledat cesty k dalšímu zvýšení jejich kvalit. Musíme však hledat i nová netradiční řešení, zejména v oblasti ochrany živé síly (a také různých přístrojů a zařízení) před účinky neutronových zbraní, nové způsoby ochrany obrněné techniky před účinky munice s přesným navedením a dalšími speciálními druhy protitankové munice apod. Vezměme např. jen problém munice s přesným navedením. Kromě ničení nepřátelského dělostřelectva a dalších prostředků napadení musíme zkoumat a řešit problémy

— zabránění nebo alespoň ztížení laserového ozařování naší obrněné techniky nepřítelem,

— ničení přesunutých pozorovatelů (na zemi i ve vrtulnících, popř. prostředků v bezpilotních letounech) ozařujících laserovými paprsky naší obrněnou techniku a rušení jejich spojení s dělostřeleckými bateriemi,

— využití různého znečištění atmosféry (dýmem, prachem, mlhou atd.) k ochraně našich prostředků, používání dýmu a termozadymovacích zařízení vozidel,

— tepelného stínění motorů vozidel, tlumení hluku a vypracování speciálních maskovacích nátěrů, vzorů a nových maskovacích prostředků schopných maskovat i proti infračervenému a mikrovlnnému vyzařování,

— zabezpečení účinného maskování proti všem druhům průzkumu, včetně účinného klamání nepřátelských průzkumných a bojových prostředků, např. vytvořením soustav klamných cílů pro navedení střel druhé generace.

Dále bude nutné zabývat se

— zdvojováním důležitých systémů a jejich prvků (např. v oblasti velení) a také budováním klamných zařízení pomocí průmyslově připravených maket apod.,

— zvyšováním odolnosti lidí vůči fyzikálním, chemickým a biologickým škodlivinám,

— zjišťováním, ničením nebo rušením nepřátelských průzkumných senzorů pracujících s magnetickými, seismickými, zvukovými, optickými, infračervenými nebo tepelnými čidly,

— rušením a umlčováním automatizovaných systémů řízení palby a celou řadou dalších problémů.

Z intenzivního rozvoje a využívání různých elektronických prostředků pozemními útvary i letectvem nepřítele vyplývá, že stále více pozornosti musíme věnovat i odolnosti vůči těmto prostředkům. Izraelská agrese proti Libanonu jasně prokázala, že když proti nim není organizována účinná obrana, jsou schopny výrazně ovlivnit výsledky boje. Ukazuje se, že kromě opatření z oblasti REB speciálních jednotek, bude nutné vybavovat i techniku protielektronickými prvky. Taktickooperační opatření tak stále více budou záviset na technických možnostech obou stran.

Hromadné použití uvedených prostředků nepřítelem se odrazí v organizaci obrany a uclenění bojové sestavy divize. I když prvky bojové sestavy divize a struktura pásma obrany zůstanou zachovány, narůstá význam hlubokého členění obrany, které snižuje zranitelnost vojsk, vytváří podmínky pro manévr a umožňuje narůstání odporu do hloubky. Roste i význam rozptýlení bojových sestav, které je jedním ze způsobů ochrany před účinky jaderných zbraní. Rozptýlení však nemůže být neomezené, nesmí narušovat palebný styk, součinnost a velení. V rámci řešení odolnosti obrany se tak střetávají protikladné požadavky a tendence, které se navzájem limitují a promítají i do taktických norem a dalších opatření. Podle toho, jak zabezpečíme zvyšování palebných možností jednotek, útvary a svazků, můžeme upravovat i některé taktické normy, zejména jejich horní hranice. Tyto úpravy se mohou projevit u

— jednotek ve zvětšování rozměrů opěrných bodů (např. u rotý šířka na 1–1,5 km, hloubka na 1 km) a obranných rajónů,

— útvary ve zvětšování mezer mezi obrannými postaveními (4–6 i více km)

a v důsledku toho i ve zvětšování hloubky obranných úseků (rovněž i vzdálenost předsunutého postavení od předního okraje obrany se může zvětšovat),

— svazků můžeme očekávat mírné zvětšování šířky i hloubky obranného pásma a rovněž i hloubka zabezpečovacího pásma může narůstat.

Struktura obrany a učlenění sestavy divíze bude stále závislé na zámyslu nadřízeného velitele, místu a úloze divíze, stavu a situaci vojsk, dále na předpokládaném zámyslu nepřítele, jeho síle a složení, na terénu a dalších faktorech. Proto i v boji se skutečné rozměry obranných pásem divízi a úseků pluků mohou značně lišit.

Při rozboru odolnosti obrany se chci alespoň stručně zmínit i o její aktivitě. Aktivnost obrany můžeme vyjádřit jako schopnost obránce k vedení předstihujících úderů všemi prostředky ničení, vytvoření podmínek pro vlastní manévry palbou, silami a prostředky a omezení manévru nepřítele. Kategorický požadavek Polního řádu ČSLA, že „obrana musí být odolná a aktivní“, je naprosto oprávněný a bude platit i v budoucnu. Odolnost a aktivnost mají své zvláštnosti, obsah i cesty dosažení. Mohou účinně napomáhat splnění cíle obrany však jen tehdy, působí-li v dialektické jednotě a odpovídají-li soudobým požadavkům. Bez vysoké odolnosti obrany by nebylo aktivity a naopak — aktivita významně zvyšuje odolnost.

Výsledek obranného boje vševojskových svazků bude záviset na tom, jak dovedou vzdorovat ničivému působení nepřítele a kombinovat úporný odpor vojsk s aktivní činností. Nové směry a tendence ve vyzbrojování nepřítele problémy odolnosti obrany dále vyhrocoují a nastolují požadavky na její další zkvalitňování. To pak úzce navazuje na zvyšování celkové odolnosti vojsk, kterou nemůžeme oddělit od ostatních problémů vojenského umění. Zvyšování odolnosti obrany je vlastní permanentní proces, který zahrnuje řešení teoretických i praktických problémů technického a takticko-operačního charakteru. Proto i uspokojivé kvality můžeme dosáhnout jen spojeným úsilím vševojskových velitelů, velitelů druhů vojsk, štábů a specialistů různých oborů.